

danks alle verschil van kerkleer eenparig erkennende, dat de wet van onderlinge liefde de eerste en de hoogste wet is." Ik vraag nu niet of die schets van ons volkskarakter juist is, en de ware verdraagzaamheid reeds zoo algemeen beoefend wordt. Dit neem ik voor het oogenblik op zijn zeggen aan. Maar waar ik op wijzen wilde, is de tegenspraak, waarin de vaardige stilist met zich zelf geraakt. Zie toch: de neutrale school dankt ons vaderland aan het „Nut"; door die neutrale school heeft ons volk verdraagzaamheid „bij verschil van kerkleer" leeren beoefenen, — en toch wordt, om de phrase meer klinkend te maken van dat vrije land in dezelfde zinsnede gezegd: „VAN OUDS de wijkplaats voor alle verdrukten om overtuiging en belijdenis." Van ouds, — dus lang eer het „Nut" geboren werd, — lang voor de „Maatschappij" ons volk met de neutrale school begiftigde, was er niet slechts een samenwonen met hen die verschilden in overtuiging, maar een samenwonen zelfs zóó broederlijk, dat alle verdrukten om der belijdenis wille herwaarts uitweken. Hoe, zoo vraagt men, komt dan aan het „Nut" de eere toe, van wat men zelf als den eenwen-ouden adelbrief van Hollands volk erkent.

„In den jongst verloopenen tijd intusschen is de *toeleg* zichtbaar, om de weldadige vrucht van het verleden te niet te doen." Mij dunkt, zoo mag wel een auteur voor eigen rekening schrijven, maar niet een zoo hooggeplaatst bestuur. Het strijdt met zijn waardigheid zulk een boosaardigen „toeleg," aan wien dan ook, toe te dichten. Het mag spreken van pogingen, waarvan het te loor gaan dier vruchten zijns inziens een onvermijdelijk gevolg zullen zijn, maar van „toeleg," van „bedoelingen" in zulk een vorm te spreken, is zijns volstrekt onwaardig.

De beweging wordt een „kerkelijke" genoemd. In welken zin, kan niet twijfelachtig zijn. Men bedoelt niet een beweging der kerk quâ talis, maar „in de kerk", „van kerkelijke zijde." Het lijdt geen tegenspraak